

Agnieszka Przybylska-Mazur

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Kolegium Ekonomii
Katedra Metod Statystyczno-
-Matematycznych w Ekonomii
agnieszka.przybylska-mazur@ue.katowice.pl

Andrzej Kościański

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Kolegium Ekonomii
Katedra Metod Statystyczno-
-Matematycznych w Ekonomii
andrzej.koscianski@edu.uekat.pl

ANTYCYKLICZNY BUFOR KAPITAŁOWY W KONTEKŚCIE BAZYLEJSKICH REGULACJI BANKOWYCH

Streszczenie: Reformy bankowe Bazylea zawierają regulacje ostrożnościowe, których głównym zadaniem jest ograniczanie ryzyka podejmowanego przez banki, związanego z ich działalnością kredytową. Instrumentem makroostrożnościowym, dzięki któremu jest możliwe złagodzenie cyklicznych wahań poziomu kredytu w gospodarce i ich konsekwencji dla gospodarki, jest antycykliczny bufor kapitałowy. Celem artykułu jest przedstawienie antycyklicznego bufora kapitałowego w kontekście reform bankowych Bazylea. W artykule zweryfikowano hipotezę mówiącą, że antycykliczny bufor kapitałowy jest istotnym instrumentem zawartym w regulacjach polityki makroostrożnościowej ujętych w bazylejskich reformach bankowych. W części empirycznej przeprowadzono analizę danych dla Polski, Unii Europejskiej, strefy euro oraz w wybranych państwach, w Niemczech i we Włoszech.

Słowa kluczowe: reformy bankowe Bazylea, antycykliczny bufor kapitałowy, luka kredytowa, wskaźnik HP, PKB.

JEL Classification: E58, E59, C60.

Wprowadzenie

Reformy bankowe Bazylea zawierają regulacje ostrożnościowe, których głównym zadaniem jest ograniczanie ryzyka podejmowanego przez banki, związanego z ich działalnością kredytową i wynikającej z niej możliwości wystąpienia ich upadłości. Upadłość banków w danym kraju miałaby ogromny wpływ na jego gospodarkę, a także na gospodarki innych krajów. Dzięki reformom bankowym Bazylea jest możliwe mierzenie ryzyka i osiągnięcie jak najmniejszych

rozmiarów ryzyka zarówno w ujęciu sparametryzowanym – do tego służą regulacje ilościowe, jak i w ujęciu niesparametryzowanym – w tym celu wykorzystuje się regulacje jakościowe.

W celu ujednoczenia regulacji ostrożnościowych w różnych państwach Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego [Świdorska (red.), 2013], mający swoją siedzibę w miejscowości Bazylea, od której pochodzi nazwa omawianej reformy bankowej, opracował bazylejskie reformy bankowe. Komitet ten został założony w 1974 r. przez prezesów banków centralnych państw należących wówczas do Grupy G10 jako Bazylejski Komitet Uregulowań i Nadzoru Praktyk Bankowych pod patronatem Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS). W tamtym okresie członkami grupy G10 były: Belgia, Francja, Holandia, Japonia, Kanada, Luksemburg, RFN, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy. Powstanie Komitetu było odpowiedzią na zaistniałe w tamtym czasie zawirowanie na rynkach bankowych i walutowych będących wynikiem kryzysu naftowego z 1973 r. Na początku swej działalności komitet zajmował się przede wszystkim ograniczaniem luk w nadzorze bankowym państw będących jego członkami, jednak z biegiem czasu wachlarz jego zadań został rozszerzony o podnoszenie jakości nadzoru bankowego na całym świecie. Wykonywanie tych zadań było i jest możliwe dzięki takim sprzyjającym im uwarunkowaniom, jak: wymiana informacji, podnoszenie efektywności metod wykorzystywanych w działalności nadzorczej oraz uchwalenie i wdrożenie minimalnych standardów dotyczących danych obszarów.

Obecnie spotkania komitetu odbywają się kilkakrotnie w ciągu roku, a udział w nich biorą prezesi banków centralnych oraz reprezentanci różnych instytucji z 27 państw, takich jak: Arabia Saudyjska, Argentyna, Australia, Belgia, Brazylia, Chiny, Francja, Hiszpania, Holandia, Indie, Indonezja, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Honkong, Niemcy, Rosja, RPA, Singapur, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Wielka Brytania, Włochy i USA oraz Unia Europejska.

Komitet Bazylejski nie jest organem ustawodawczym, lecz opiniotwórczym i doradczym. Choć jego wytyczne mają jedynie charakter rekomendacji oraz zawierają standardy nadzoru, rządy państw, których przedstawiciele biorą udział w pracach komitetu są zobowiązani do ich implementacji do ustawodawstwa krajowego.

Należy podkreślić, że wielu badaczy zajmuje się problematyką polityki makroostrożnościowej [Dobrzańska, 2014, 2016], dokonuje analiz regulacji opartych na standardach bazylejskich [Cwynar i Patena, 2007], a także omawia regulacje makroostrożnościowe w sektorze bankowym [Jajuga i Czerwińska, 2016].

Jednym z instrumentów makroostrożnościowych jest instrument nadzorczy stosowany w celu ograniczenia ryzyka systemowego. Wśród takich instrumentów znajduje się kapitałowy bufor antycykliczny analizowany w różnym kontekście przez wielu autorów i w wielu instytucjach finansowych [m.in. Drehmann i Tsatsaronis, 2014; Geršl i Seidler, 2015; Tölö, Laakkonen i Kalatie, 2018; Babić i Fahr, 2019].

Inspiracją do napisania artykułu była dyskusja, jaka toczy się wśród badaczy na temat źródeł kryzysu finansowego i ekonomicznego zapoczątkowanego w 2007 r., także na temat możliwości przeciwdziałania niestabilności finansowej i recesji ekonomicznej. Celem artykułu było przeanalizowanie znaczenia antycyklicznego bufora kapitałowego w reformach bankowych Bazylea.

Na początku pracy scharakteryzowano poszczególne reformy bankowe Bazylea. Następnie omówiono istotę antycyklicznego bufora kapitałowego, jego znaczenie dla sektora bankowego i wpływ na gospodarke.

1. Reformy bankowe Bazylea

Wyróżniamy cztery regulacje kapitałowe – Bazyleę I-IV.

Pierwsza umowa kapitałowa Bazylea I weszła w życie w 1989 r. Na początku do jej przestrzegania zobligowane były kraje grupy G10, czyli dziesięć najważniejszych państw pod względem ekonomicznym, ale z upływem czasu stała się ona normą obowiązującą we wszystkich państwach będących członkami OECD oraz stanowiła podstawę regulacji wydanych przez Unię Europejską w postaci dyrektyw odnoszących się do adekwatności kapitałowej, dla których dokument ten wyznaczał minimalne standardy. Norma adekwatności kapitałowej definiuje tak zwany wymóg kapitałowy, czyli inaczej mówiąc, wymagany poziom funduszy własnych banku.

W pierwszej reformie bankowej przyjęto, że kapitał własny banku gwarantuje mu bezpieczeństwo oraz uzgodniono, że jego wartość w stosunku do aktywów skorygowanych o ryzyko nie powinna być mniejsza niż 8%.

Reforma Bazylea I narzuca następujący sposób obliczania wysokości kapitału własnego:

$$\text{wysokość kapitału własnego} = \frac{\text{fundusze własne}}{\text{aktywa ważone ryzykiem (RWA)}}$$

Na mocy regulacji Bazylea I przypisywano wagi będące odzwierciedleniem wiarygodności poszczególnych podmiotów zaciągających kredyty:

- rządowi krajów należących do OECD przypisywano wagę 0%,
- bankom z krajów OECD – wagę 20%,
- podmiotom, które zacięgały kredyty zabezpieczone hipoteką – wagę 50%.

Ponadto instrumenty pochodne były regulowane za pomocą oddzielnych przepisów. Specjalne czynniki konwersji pozwalały na przeliczenie ich ekspozycji kredytowej i przydzielenie do właściwej grupy ryzyka.

W reformie bankowej Bazylea I został również określony wymóg kapitałowy K do posiadania którego zostały zobligowane banki. Wymóg ten był obliczany za pomocą następującego wzoru:

$$K = 8\% * RWA,$$

gdzie RWA oznacza aktywa ważone ryzykiem.

Reforma bankowa Bazylea I nie zawiera wymogów dotyczących antycyklicznego bufora kapitałowego.

W odpowiedzi na krytykę, jaka spadła na standardy zawarte w pierwszej umowie kapitałowej w 1999 r., rozpoczęto prace nad drugim porozumieniem, zwanym Bazylea II, które zakończono w 2004 r., a jego ustalenia weszły w życie w 2007 r. W dokumencie tym przedstawiono trzy filary, na jakich miał być oparty nadzór bankowy. Zaliczamy do nich:

- minimalne wymogi kapitałowe,
- nadzorcze badania adekwatność kapitałowej,
- dyscyplinę rynkową.

W porównaniu do pierwszej umowy kapitałowej, w której adekwatność kapitałowa obejmowała tylko ryzyko kredytowe, zmodyfikowano jej definicję, poszerzając jej zakres o ryzyko rynkowe i operacyjne, wymuszając tym samym na bankach wymóg utrzymywania określonego kapitału w celu zabezpieczenia w razie ich wystąpienia. Kapitał ten tworzą fundusze kategorii I (tier I), fundusze kategorii II (tier II) oraz opracowane i wdrożone w ramach omawianego porozumienia bazylejskiego fundusze kategorii III (tier III).

Wprowadzona zmiana wpłynęła na sposób obliczania współczynnika wypłacalności, który przybrał następującą postać:

$$\text{współczynnik wypłacalności} = \frac{\text{fundusze własne}}{Rk + 12,5 \cdot (Rr + Ro)},$$

gdzie:

R_k – ekspozycja na ryzyko kredytowe,

R_r – ekspozycja na ryzyko rynkowe,

R_o – ekspozycja na ryzyko operacyjne.

Wartość współczynnika wypłacalności powinna być wyższa niż 8%.

W reformie bankowej Bazylea II zaproponowano też nowy sposób pomiaru ryzyka, odrzucając sztywne przypisywanie wag konkretnym kategoriom aktywów, jakie miało miejsce w przypadku ryzyka kredytowego. Funkcjonował on na podstawie trzech modeli:

- Model I – standardowy, w którym wagi ryzyka dla określonego zaangażowania są uzależnione od ratingów nadawanych przez wyspecjalizowane agencje.
- Model II – podstawowy, wykorzystujący wagi ryzyka wyznaczone na podstawie wewnętrznych ratingów, do których opracowania jest zobowiązany bank. W tym modelu uwzględniane są aktywa przydzielone są do pięciu grup: korporacyjne, państwowe, bankowe, kapitałowe, detaliczne. Bank stosujący ten model samodzielnie określa wartość niewypłacalności, natomiast pozostałe ryzyka są szacowane na podstawie zewnętrznych ratingów.
- Moduł III – zaawansowany, jest oparty również na wewnętrznych ratingach. Bank stosujący ten model samodzielnie wyznacza wszystkie czynniki konieczne do obliczenia minimalnego wymogu kapitałowego.

W reformie bankowej Bazylea II do najbardziej istotnych czynników uwzględnianych podczas wyznaczania minimalnego wymogu kapitałowego były zaliczane:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności PD,
- stopień odzyskania kwoty w sytuacji niewypłacalności RR,
- strata poniesiona w razie niewypłacalności LGD,
- ekspozycja w momencie niewypłacalności EAD,
- aktywny termin zapadalności M,
- nieoczekiwana strata UL.

Widzimy zatem, że w reformie bankowej Bazylea II nie był również uwzględniany antycykliczny bufor kapitałowy.

Trzecia umowa kapitałowa była odpowiedzią na globalny kryzys finansowy, którego szczyt przypadł na lata 2008-2009. Kryzys finansowy uwidocznił, że wcześniejsze wymogi kapitałowe bardzo łatwo można było obchodzić, co spowodowało, że wiele banków musiało być, po wystąpieniu kryzysu, ratowanych przez rządy z pieniędzy podatników. Opracowywanie trzeciej umowy kapitałowej zostało zakończone w 2010 r., a pełne jej wdrożenie zaplanowano na rok 2019.

Reforma bankowa Bazylea III wprowadziła wskaźnik dopasowania płynności aktywów i pasywów (NSFR – Net Stable Funding Ratio). Wyrażony jest on jako stosunek dostępnych, płynnych źródeł finansowania do wymaganych. Jego wartość powinna kształtować się na poziomie wyższym od 100%.

Należy podkreślić, że ważnym elementem reformy bankowej Bazylea III jest opracowanie i wdrożenie buforów kapitałowych, których głównym celem jest zapewnienie wypłacalności banków w sytuacji kryzysowej.

W grudniu 2017 r. zostały zakończone prace nad czwartą wersją umowy bankowej Bazylea IV, które dotyczyły zmiany standardów podejścia do ryzyka kredytowego (CR-SA) i reguły wewnętrznych ratingów kredytowych, przy pomocy których wyznacza się wartość aktywów ważonych ryzykiem odnoszących się do ryzyka kredytowego. Pomimo zaakceptowania przez organy nadzorcze metody IRB, dowolność jej stosowania przyczyniła się do sytuacji, w której poszczególni uczestnicy rynku przyjmują różne wagi ryzyka. W opinii Komitetu Bazylejskiego istnieje grupa banków, które mają tendencję do obniżania wagi ryzyka. Warto jednak zaznaczyć, że metoda standardowa wykazuje dość znaczny brak wrażliwości odnośnie do czynników ryzyka, co przejawia się poprzez niskie zróżnicowanie wag wewnątrz poszczególnych klas nadzorczych.

Według Komitetu Bazylejskiego nowe przepisy ograniczą to, co jest akceptowane w metodzie IRB. Jednocześnie wyznaczając dolne granice wag ryzyka spowodują uwrażliwienie metody standardowej na ryzyko.

Zdaniem wielu instytucji analitycznych wdrożenie regulacji czwartej umowy kapitałowej dotyczących wymogów kapitałowych spowoduje w bankach większości krajów zwiększenie wartości aktywów ważonych ryzykiem, które mają należeć do przedziału od 13% do 22 % dla ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego, ryzyka kredytowego kontrahenta i korekty wartości kredytowej (CVA). Podczas prac Komitetu Bazylejskiego ustalono także dolną granicę wielkości aktywów ważonych ryzykiem tzw. floor kapitałowy, która wynosi 72,5%. Wprowadzenie minimalnego progu na poziomie 72,5% ma celu zmniejszenie wrażliwości wymogu kapitałowego na ryzyko banku. Efektem tych zmian będzie wzrost regulacyjnych minimalnych wymogów kapitałowych.

Reforma bankowa Bazylea IV uwzględnia również instrument makroostrożnościowy, jakim jest antycykliczny bufor kapitałowy.

2. Antycykliczny bufor kapitałowy

W skład narzędzi makroostrożnościowych wchodzi instrumenty o charakterze buforów kapitałowych, wśród których wyróżniamy:

- bufor ochronny – wykorzystywany na poziomie każdego banku, tzw. ujęcie mikroekonomiczne,
- antycykliczny bufor kapitałowy – wykorzystywany na poziomie sektorów banków poszczególnych państw tzw. ujęcie makroekonomiczne,
- bufor o charakterze systemowym – stosowany przez wybrane banki.

Antycykliczny bufor kapitałowy jest instrumentem makroostrożnościowym, który ma na celu złagodzenie cyklicznych wahań poziomu kredytu w różnych fazach cyklu kredytowego.

Jest on dodatkowym wymogiem kapitałowym, który jest nakładany na banki w celu ograniczania ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego. Poprzez związek cyklu kredytowego z cyklem koniunkturalnym antycykliczny bufor kapitałowy ma wpływ na gospodarkę. Zatem celem bufora antycyklicznego jest zabezpieczenie banków przed skutkami cyklu kredytowego poprzez złagodzenia amplitudy wahań cyklu kredytowego, a przez to złagodzenia amplitudy wahań cyklu koniunkturalnego. Zatem antycykliczny bufor kapitałowy pośrednio również zabezpiecza przed kryzysem strefę realnej gospodarki.

Komitet Bazylejski zaleca, aby antycykliczny bufor kapitałowy był dodawany do standardowych wymogów kapitałowych w przypadku koniunktury w celu schładzania gospodarki, jednak jego wartość nie powinna być wyższa niż 2,5% wartości aktywów ważonych ryzykiem. Natomiast w czasie kryzysu powinien być obniżany do wartości nie mniejszej niż 0%. Stanowi on swojego rodzaju poduszkę ochraniającą kapitał w czasie słabej koniunktury po to, aby w trakcie dobrej koniunktury zmniejszyć skalę ekspansji.

Uzyskany podczas obliczeń rezultat ma wartość referencyjną stanowiącą tylko punkt odniesienia dla organu nadzorującego politykę makroostrożnościową. Organ ten nie jest zobowiązany do podjęcia automatycznej decyzji o jego wprowadzeniu na poziomie uzyskanego wyniku.

2.1. Wskaźniki istotne przy ustalaniu antycyklicznego bufora kapitałowego

Wskaźnikami branymi pod uwagę przy ustalaniu antycyklicznego bufora kapitałowego są:

- wskaźnik *HP*,
- luka kredytowa.

Wskaźnik *HP* jest obliczany za pomocą następującego wzoru:

$$HP = \frac{K}{Y},$$

gdzie:

Y – PKB

K – kredyty.

Jako kredyt bierzemy pod uwagę kredyt dla niefinansowego sektora prywatnego, przez który należy rozumieć zarówno całkowite zadłużenie sektora niefinansowego, jak i też emisję instrumentów dłużnych przez przedsiębiorstwa niefinansowe. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dokonując obliczeń oprócz kredytów i pożyczek udzielanych przez banki uwzględniamy także kredyty i pożyczki udzielane przez podmioty niebankowe krajowe, jak i zagraniczne. Natomiast nie wliczamy do wskaźnika pożyczek i kredytów udzielonych sektorowi publicznemu, gdyż jak pokazują analizy przeprowadzone przez Bank Rozrachunków Międzynarodowych, skutkowałoby to osłabieniem wiarygodności otrzymanego wyniku.

Drugim wskaźnikiem branym pod uwagę przy ustalaniu antycyklicznego bufora kapitałowego jest luka kredytowa definiowana jako odchylenie wskaźnika kredytów do produktu krajowego brutto (wskaźnika *HP*) od długoterminowego trendu wskaźnika *HP*. Zatem:

$$\begin{aligned} \text{Luka kredytowa} &= \\ &= \text{wskaźnik } HP - \text{długookresowy trend wskaźnika } HP, \end{aligned}$$

gdzie długookresowy trend wskaźnika *HP* najczęściej wyznacza się na podstawie filtra Hodricka–Prescotta.

Zgodnie z zaleceniami Komitetu Bazylejskiego [Dobrzańska, 2016], jeżeli luka kredytowa jest poniżej 2%, to nie ma potrzeby wprowadzania bufora antycyklicznego. W przypadku, gdy luka kredytowa jest powyżej 10% to jest wymagane ustalenie wskaźnika bufora antycyklicznego w maksymalnej wysokości wynoszącej 2,5%. Natomiast jeżeli luka kredytowa należy do przedziału [2%, 10%], to Komitet Bazylejski rekomenduje wdrożenie wartości pośrednich wskaźnika bufora antycyklicznego.

3. Analiza empiryczna

Obecnie obowiązujące wartości antycyklicznego bufora kapitałowego oraz daty ich implementacji w wybranych państwach przedstawiono w tab. 1.

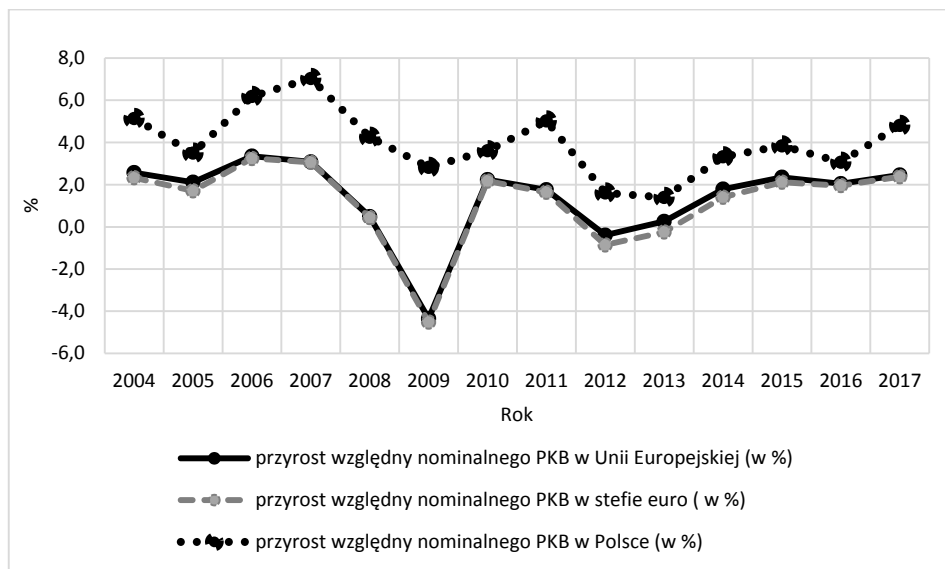
Tabela 1. Obecnie obowiązujące wartości antycyklicznego bufora kapitałowego w wybranych krajach

Kraj	Antycykliczny bufor kapitałowy	
	data implementacji	obecny poziom (w %)
Niemcy	1 stycznia 2016	0
Polska	1 stycznia 2016	0
Włochy	1 stycznia 2016	0
Czechy	1 kwietnia 2020	1
Dania	30 września 2019	1
Litwa	1 kwietnia 2020	0
Luksemburg	1 stycznia 2020	0,25
Norwegia	13 marca 2020	1
Słowacja	1 sierpnia 2019	1,5

Źródło: Na podstawie danych Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego (ESTB) [www 1].

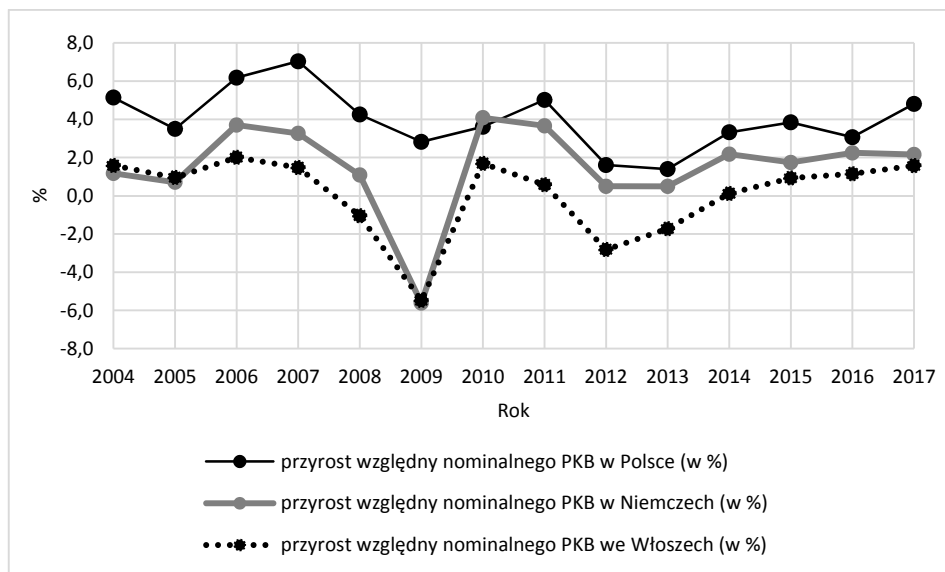
Dane zamieszczone w powyższej tabeli wskazują, że kraje, takie jak Polska, Niemcy, Włochy i Litwa, obecnie utrzymują minimalny poziom antycyklicznego bufora kapitałowego, który jest wymagany przez standardy bazylejskie (0%). W związku z tym, że na wartość wskaźnika antycyklicznego bufora kapitałowego ma wpływ dynamika PKB, zatem na poniższych wykresach przedstawiono dane dotyczące dynamiki nominalnego PKB (przyrosty względne wyrażone w %) w latach 2004-2017 w Polsce zestawiając je z danymi w całej Unii Europejskiej oraz w strefie euro oraz porównując je z wartościami w wybranych krajach takich jak Niemcy i Włochy (rys. 1 i 2).

Na podstawie danych statystycznych przedstawionych na rys. 1 i 2 można stwierdzić, że podczas ostatniego kryzysu odnotowano wyraźny spadek nominalnego PKB. Podczas kulminacji kryzysu w 2009 r. przyrost względny nominalnego PKB w Unii Europejskiej i w krajach strefy euro przybrał najniższe ujemne wartości wynoszące w przybliżeniu $-4,5\%$. Warto zaznaczyć, że w Polsce pomimo kryzysu utrzymywał się dodatni przyrost względny nominalnego PKB wynoszący $2,82\%$. Gospodarki Niemiec i Włoch także poważnie odczuły kryzys objawiający się zmniejszeniem przyrostu względnego do wartości $-5,6\%$ i $-5,5\%$ odpowiednio.

Rys. 1. Przyrost względny nominalnego PKB UE, strefy euro, Polski (w %) w latach 2004-2017

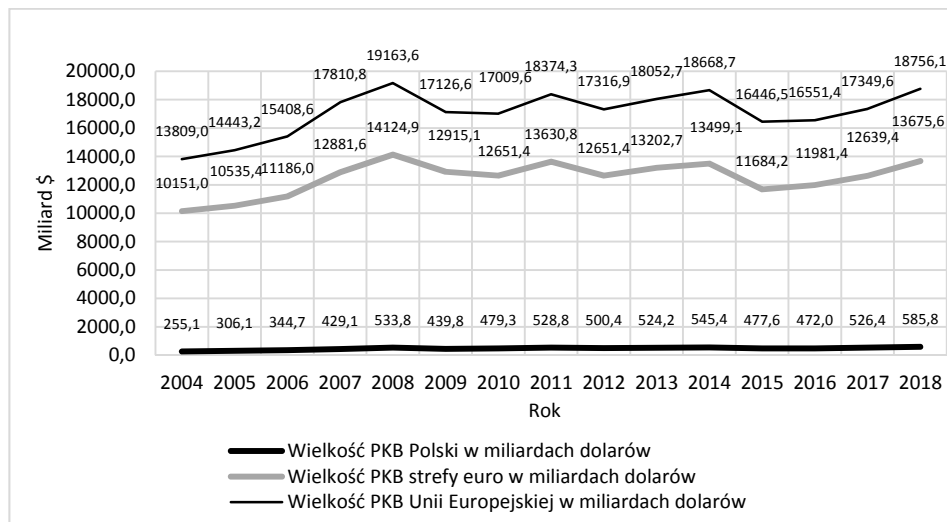
Źródło: Na podstawie danych Banku Światowego [www 2].

Rys. 2. Przyrost względny nominalnego PKB Polski, Niemiec i Włoch (w %) w latach 2004-2017

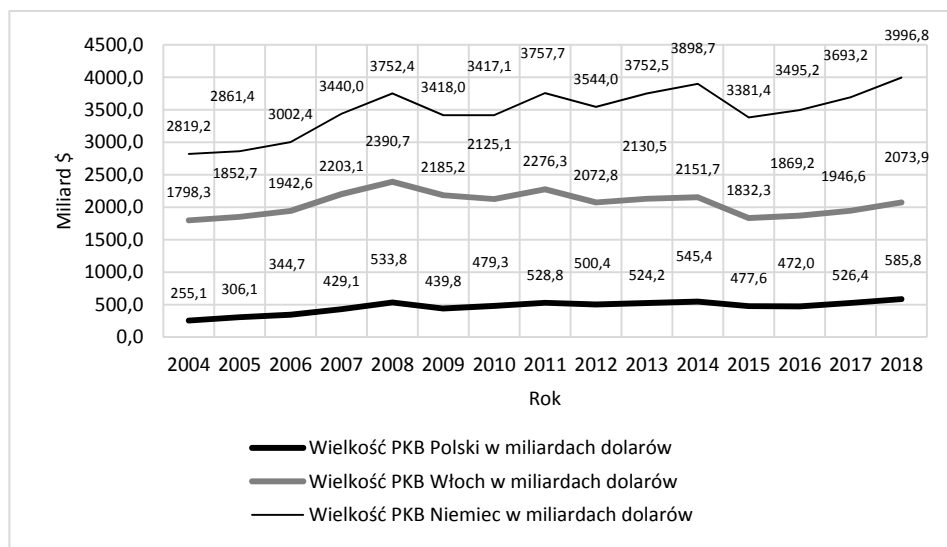
Źródło: Na podstawie danych Banku Światowego [www 2].

Ponadto, ponieważ PKB pozwala pokazać stan gospodarki na rys. 3 i 4, przedstawiono wielkość PKB (w miliardach dolarów w Unii Europejskiej, strefie euro oraz w wybranych analizowanych krajach: w Polsce, w Niemczech w we Włoszech).

Rys. 3. Wielkość PKB (w miliardach dolarów) w Unii Europejskiej, strefie euro i w Polsce w latach 2004-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Światowego [www 3].

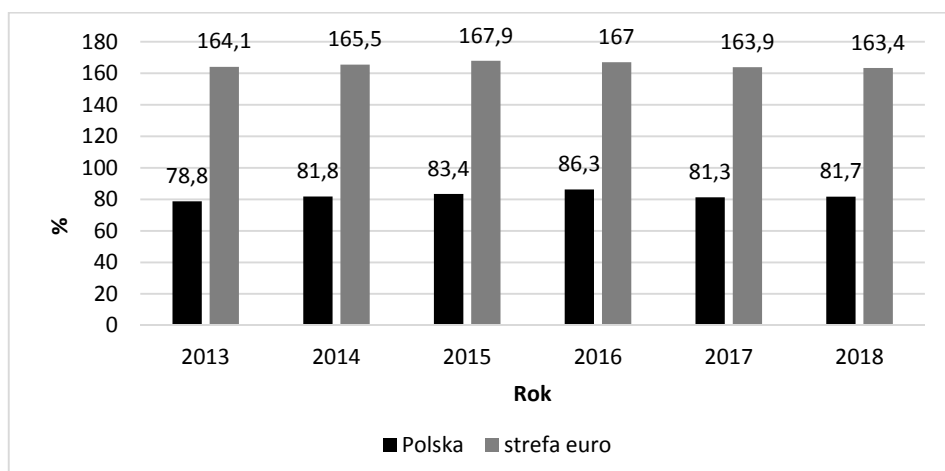

Rys. 4. Wielkość PKB (w miliardach dolarów) dla Polski, Niemiec i Włoch w latach 2004-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Światowego [www 3].

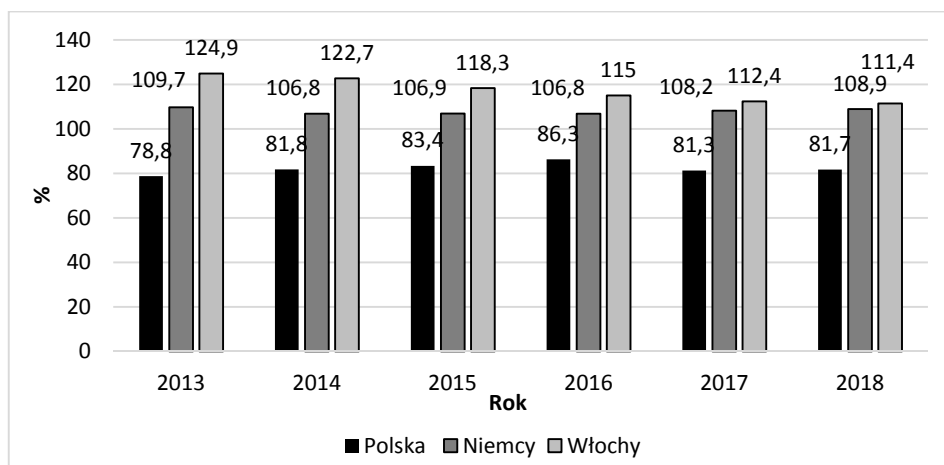
Po przeanalizowaniu danych statystycznych w okresie od 2004 r. do 2018 r. zaprezentowanych na rys. 3 i 4 można stwierdzić, że wielkość PKB mierzonego w dolarach w krajach Unii Europejskiej, kształtowała się na wyższym poziomie niż w krajach strefy euro. Natomiast analizując dane dla poszczególnych krajów można stwierdzić, że najwyższe wartości PKB mierzonego w dolarach odnotowywano w Niemczech. Z obserwacji również wynika, że PKB Polski mierzone w dolarach w badanym okresie osiągało niższe wartości w porównaniu do PKB Niemiec i Włoch.

Na kolejnych rysunkach przedstawiono wartości wskaźnika *HP*, czyli relacji kredytu do PKB, a także wartości luki kredytowej w Polsce, w strefie euro oraz w wybranych do analizy krajach, czyli w Niemczech i we Włoszech (rys. 5-6).

Rys. 5. Wskaźnik *HP* (w %) w Polsce i strefie euro w latach 2013-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Rozrachunków Międzynarodowych [www 5].

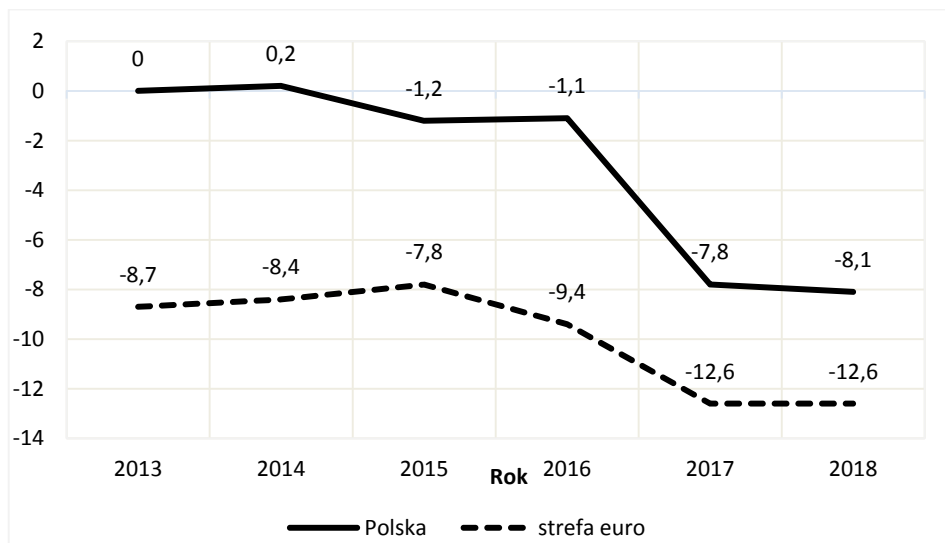
Rys. 6. Wskaźnik *HP* (w %) w Polsce, Niemczech i we Włoszech w latach 2013-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Rozrachunków Międzynarodowych [www 5].

Analizując dane zaprezentowane na rys. 5 dotyczące wartości *HP*, czyli relacji udzielanych kredytów do wskaźnika PKB, można zauważyć, że w całym analizowanym okresie, czyli w latach 2013-2018, w strefie euro wskaźnik ten był prawie dwukrotnie wyższy niż w Polsce. Świadczy to o nadmiernej akcji kredytowej w krajach strefy euro. Na podstawie danych przedstawionych na rys. 6 dotyczących relacji udzielanych kredytów do PKB w okresie od 2013 r. do 2018 r. można stwierdzić, że przyjmuje ona najwyższe wartości we Włoszech niższe w Niemczech, a najniższe w Polsce.

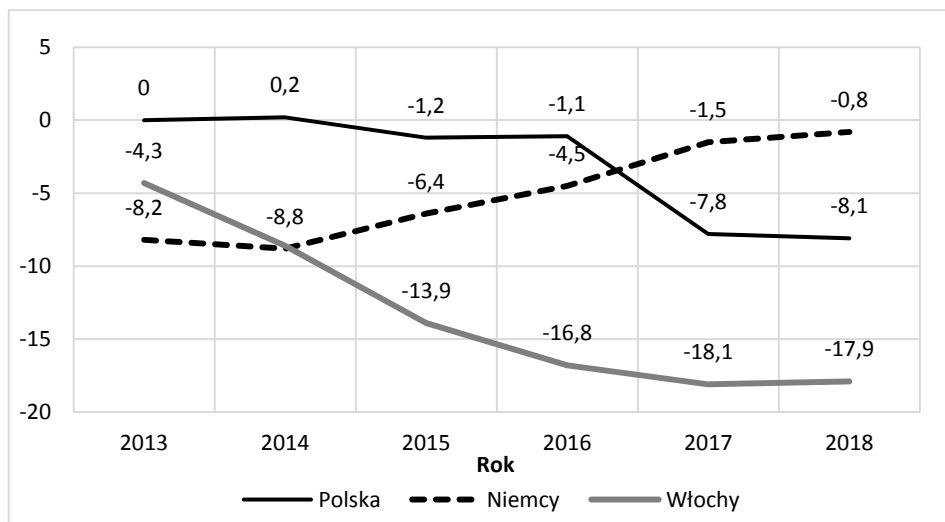
Na podstawie danych przedstawionych na rys. 7 i 8 zaobserwowano, że w Polsce w roku 2013 wskaźnik *HP*, czyli relacja kredytu do PKB (wyrażona w %) pokrywa się z długookresowym trendem wskaźnika *HP*. Zaobserwowano również, że w krajach należących do strefy euro w latach 2013-2018 wartości luk kredytowych przyjmują wartości ujemne. Natomiast w Polsce w tym samym okresie przyjmują wartości niedodatnie.

To oznacza, że wskaźnik *HP* w Polsce i strefie euro, będący relacją kredytu do PKB, jest większy od wyznaczonej wartości długookresowego trendu tego wskaźnika.

Rys. 7. Luka kredytowa (w punktach %) w Polsce i strefie euro w latach 2013-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Rozrachunków Międzynarodowych [www 4].

Rys. 8. Luka kredytowa (wyrażona w punktach procentowych) w Polsce, Niemczech i we Włoszech w latach 2013-2018

Źródło: Na podstawie danych Banku Rozrachunków Międzynarodowych [www 4].

W Polsce w latach 2013-2018, a także w całym badanym okresie w strefie euro i wybranych krajach – w Niemczech i we Włoszech – wartości luki kredytowej kształtowały się na poziomie niższym niż 2%, a więc zgodnie z zaleceniami komitetu bazylejskiego, nie ma konieczności wprowadzania antycyklicznego bufora kapitałowego.

Podsumowanie

W artykule przedstawiono antycykliczny bufor kapitałowy w kontekście reform bankowych Bazylea. Przeanalizowano wskaźniki brane pod uwagę przy ustalaniu antycyklicznego bufora kapitałowego. Przedstawiono antycykliczny bufor kapitałowy jako instrument ograniczania ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego, jak również zwrócono uwagę na jego oddziaływanie na realną sferę gospodarki.

Przeprowadzając obserwację wartości wskaźnika *HP* oraz luki kredytowej, czyli wskaźniki istotne przy ustalaniu antycyklicznego bufora kapitałowego będącego istotnym instrumentem makroostrożnościowym, jest możliwe zabezpieczenie banków przed skutkami cyklu kredytowego poprzez łagodzenia amplitudy wahań cyklu kredytowego, a przez to łagodzenia amplitudy wahań cyklu koniunkturalnego. Zatem antycykliczny bufor kapitałowy jest istotnym instrumentem zawartym w regulacjach polityki makroostrożnościowej ujętych w bazylejskich reformach bankowych, co pozytywnie weryfikuje sformułowaną hipotezę.

Prowadzenie zatem polityki makroostrożnościowej jest konieczne, aby zapobiegać kryzysom finansowym, jakie mogą mieć miejsce w niedalekiej przyszłości, które mogą powodować zakłócenia stabilności systemu finansowego większości krajów. Ważne znaczenie w tym procesie pełnią instrumenty polityki makroostrożnościowej, do których jest zaliczany antycykliczny bufor kapitałowy. Powinny one być wdrażane w miarę możliwości jak najszybciej w przypadku pojawienia się pierwszych symptomów nadchodzącego kryzysu.

Podsumowując można stwierdzić, że konsekwentna ocena ryzyka w analizowanych krajach, przy jednoczesnym uwzględnieniu czynników specyficznych dla kraju, wspiera skuteczne wykorzystanie antycyklicznego bufora kapitałowego jako instrumentu makroostrożnościowego i zapewnia, że podobne ekspozycje na ryzyko podlegają tym samym zestawom wymogów makroostrożnościowych.

Literatura

- Babić D., Fahr S. (2019), *Shelter from the Storm: Recent Countercyclical Capital Buffer (CCyB) Decisions*, "Macprudential Bulletin", Vol. 7, https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/macprudential-bulletin/html/ecb.mpbu201903_04~b8ad0c67e9.en.html#toc8 (dostęp: 31.05.2019).
- Cwynar W., Patena W. (2007), *Podręcznik do bankowości. Rynki, regulacje usługi*. Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków.
- Dobrzańska A. (2014), *Polityka makroostrożnościowa – zagadnienia instytucjonalne. Teoria i dotychczasowe doświadczenia w Unii Europejskiej*, Materiały i Studia, nr 307, Instytut Ekonomiczny, Narodowy Bank Polski, Warszawa.
- Dobrzańska A. (2016), *Polityka makroostrożnościowa banku centralnego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Drehmann M., Tsatsaronis K. (2014), *The Credit-to-GDP Gap and Countercyclical Capital Buffers: Questions and Answers*, "BIS Quarterly Review" March, https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1403g.pdf (dostęp: 4.06.2019).
- Geršl A., Seidler J. (2015), *Countercyclical Capital Buffers and Credit-to-GDP Gaps: Simulation for Central, Eastern, and Southeastern Europe*, "Eastern European Economics", Vol. 53, Iss. 6, pp. 439-465.
- Jajuga K., Czerwińska T. (2016), *Ryzyko instytucji finansowych. Współczesne trendy i wyzwania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Świdarska J., red. (2013), *Współczesny system bankowy. Ujęcie instytucjonalne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Tölö E., Laakkonen H., Kalatie S. (2018), *Evaluating Indicators for Use in Setting the Countercyclical Capital Buffer*, "International Journal of Central Banking", Vol. 14, Iss. 2, pp. 51-112.
- [www 1] https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/html/index.en.html (dostęp: 10.06.2019).
- [www 2] <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG> (dostęp: 13.06.2019).
- [www 3] <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (dostęp: 13.06.2019).
- [www 4] <https://stats.bis.org/statx/srs/table/j?m=C> (dostęp: 13.06.2019).
- [www 5] <https://stats.bis.org/statx/srs/table/j?m=A> (dostęp: 13.06.2019).

COUNTERCYCLICAL CAPITAL BUFFER IN THE CONTEXT OF BASEL'S BANKING REGULATIONS

Summary: The Basel banking reforms contain prudential regulations. The main task of these reforms is the reduction of the risk associated with the banks' credit activity. The countercyclical capital buffer is a macroprudential instrument, thanks to which it is possible to mitigate the cyclical fluctuations in the level of credit in the economy and their consequences for the economy. The aim of the article is to present a countercyclical capital buffer in the context of the Basel's banking reforms. In this article we verified the hypothesis that the countercyclical capital buffer is an important instrument contained in macroprudential policy regulations included in Basel banking reforms. In the empirical part, we analyzed the data for Poland, the European Union, the euro area and for selected countries: Germany and Italy.

Keywords: Basel banking reforms, countercyclical capital buffer, credit gap, HP indicator, GDP.